

Sosiaali- ja terveysministeriö
lausuntopalvelu.fi

Viite VN/650/2022

Tehy ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi toimeentulotuesta annettua lakia sekä sosiaalihuoltolakia ja lakia kuntouttavasta työtoiminnasta. Esitys toteuttaa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitteen toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta. Esityksen tavoitteena on parantaa erityisesti sosiaalihuollon ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina. Asiakkaiden aseman turvaaminen on tärkeää, koska toimeentulotuen toimeenpano jakautuu Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueiden sosiaalihuollon kesken.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi toimeentulotuen hakemista koskevasta menettelystä nykyistä tarkemmin. Toimeentulotukiasiointi olisi toteutettava eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden ja toimeentulotukiasioiden käsittelyssä sosiaalihuollon näkemysten huomioimisesta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Lisäksi tarkennetaan säännöksiä tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä sekä ehdotetaan säädettäväksi valtakunnallisesta toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnasta sekä alueellisista neuvottelukunnista. Myös toimeentulotuen määräytymistä ja rakennetta koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutoksia lain rakenteeseen sekä ehdotetaan muutoksia, jotka aiheutuvat siitä, että sosiaalihuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille.

Tehy kannattaa lakimuutosten tavoitteita.

3 § Perhekäsité

Tehy kannattaa perhekäsitteen laajentamista esitetyllä tavalla.

5 § Toimeentulotukiasioiden valtakunnallinen neuvottelukunta ja 27 e § Toimeentulotukiasioiden alueellinen neuvottelukunta

Esityksessä ehdotettujen toimeentulotukiasioiden neuvottelukuntien perustaminen on perusteltua ja kannatettavaa. Toimeentulotukijärjestelmän toimeenpanon jakautuminen Kelan ja hyvinvointialueiden sosiaalihuollon välille vaatii toimiakseen aiempaa enemmän viranomaisten välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Alueellisella neuvottelukunnalla olisi keskeinen rooli yhteistyötä koskevien säännösten toteutumisen seurannassa sekä muussa toimeenpanon kehittämisessä. Alueellisten neuvottelukunnan kautta saataisiin tietoa käytännön soveltamisesta valtakunnallisen neuvottelukunnan työhön sekä sosiaali- ja terveysministeriön toimeentulotukiasioita koskevaan valmistelutyöhön.

7 c § Täydentävä toimeentulotuki

Tulevat hyvinvointialueet määrittelevät omat perusteet täydentävän toimeentulotuen myöntämiselle. Olemme huolissamme, voiko tämä mahdollisesti aiheuttaa eriarvoisuutta hyvinvointialueiden asukkaiden välillä vaikka sote-uudistuksen tarkoituksena on poistaa eriarvoisuutta.

14 d § Toimeentulotukiasioinnin järjestäminen ja asiakkaan oikeus henkilökohtaiseen palveluun

Tehy pitää erityisen hyvänä 14 d § muutoksia ja uudistuksia.

Toimeentulotukiasiointi on toteutettava saavutettavasti ja esteettömästi eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden. Asiointi voi tapahtua sähköisesti tai fyysisesti paikan päällä. Pykälän mukaan asiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti Kansaneläkelaitoksen toimihenkilön kanssa tai vastaavasti hyvinvointialueen sosiaalihuollon ammattihenkilön kanssa – riippuen haettavasta tuesta - viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun asiakas on tätä pyytänyt. Kannatettava on lisäys lakiin, että oikeudesta henkilökohtaiseen keskusteluun on tiedotettava selkeällä tavalla hakemista koskevien ohjeiden yhteydessä ja asiakasta on tarvittaessa neuvottava tämän oikeuden käyttämisessä. Hyvä lisäys on myös se, että Kansaneläkelaitos ja hyvinvointialue voivat tavata asiakasta myös yhdessä. Asiakkaalla on oikeus pyytää mahdollisuutta yhteiseen tapaamiseen.

14 e § Toimeentulotukiasioita koskeva Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen yhteistyö Pykälässä säädetään Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon asiakaskohtaisesta yhteistyöstä. Asiakkaan näkökulmasta on oleellista, että tarvittava tieto kulkee sovitulla tavalla ja ilman viivytyksiä. Asiakkaalla tulee olla tieto siitä, miten hänen asiansa käsittely etenee.

Ehdotettujen muutosten vaikutuksia on seurattava tarkasti ja jatkettava toimeentulotuen kehittämistä.

Jatkotyössä tulee määritellä tarkemmin toimeentulotuessa huomioon otettavat menot vuoroasumistilanteissa. Lapsen vuoroasumisesta aiheutuvat kulut ovat isompia kuin yhdessä kodissa asuvalla lapsella. Kulut ovat isommat ja ne eivät automaattisesti jakaudu tasan kotien kesken. Perustoimeentulon perusosan menoista esimerkiksi terveydenhuoltomenot, paikallisliikenteen käyttö, puhelimen käyttö ja harrastusmenot ovat sellaisia, jotka toteutuvat usein vain toisen vanhemman maksamina. Tällä hetkellä Kela puolittaa perusosan. On tarpeen määritellä, mitkä yllä mainituista maksuvastuista siirtyvät toiselle vanhemmalle puolittamisen myötä. Samalla on huomioitava, että osa kuluista ovat kummassakin kodissa myös niinä aikoina, kun lapsi on toisen vanhempansa luona.

Asiakasmaksulain 11 § mukaan maksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden. Kunnan tai kuntayhtymän on annettava asiakkaalle tieto siitä, säädetään maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Tämän pykälän toteutumiseen tulisi kiinnittää huomiota, ennen kuin käytetään toimeentulotukea terveydenhuoltomeneihin.

Lausunnossa on huomioitu Kuntoutusohjaajat ry:n näkemyksiä.

Helsingissä 31.5.2022

Millariikka Rytönen
Puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätietoja: Eva Siitonen, sosiaalipoliittinen asiantuntija, Tehy ry, eva.siitonen@tehy.fi